

April 2021.

Ne znači NE

Osvetnička pornografija
– ontogeneza jednog nasilja

Predstavljamo:
Femix i Rok kamp za devojčice

FemPlatz MAGAZIN #4

Izdanje pripremile: *Biljana Janjić i Kosana Beker*

Saradnice: *Maja Mirkov i Sonja Kojić*

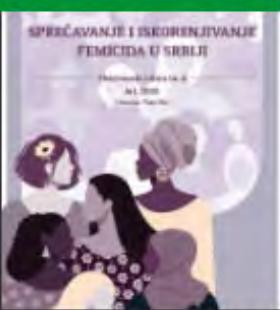
Dizajn: *Dunja Šašić*

Vizual na naslovnoj strani: *Anastasija Kojić*

Sadržaj

U ovom izdanju	4
Između dva broja magazina	6
Ne znači NE.	9
Međunarodni dan žena – kovid-19 i žene: od generacije ravnopravnosti do duboke nejednakosti	10
Osvetnička pornografija – ontogeneza jednog nasilja	13
Jedna od nas - Nemirenje sa diskriminacijom i isključenošću Romkinja iz procesa odlučivanja.	18
Predstavljamo: Femix i Rok kamp za devojčice	22
Trgovina ljudima i prostitucija iz ugla radikalnog feminizma: značaj abolicionizma	26
Žene na poštanskim markama u Srbiji	33
Čovek u fokusu: najbolja socijalno angažovana fotografija u Srbiji	40
FEM preporuke	41

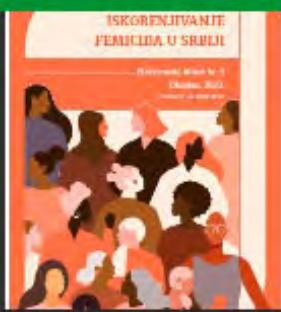
U ovom izdanju

Prethodna godina je bila ispunjena mnogim opterećenjima – poslom i društvenim dešavanjima tokom kovid-19 epidemije, ali i uspesima i pozitivnim rezultatima našeg rada što nas je preokupiralo. Nakon godinu dana od poslednjeg broja, pred vama je četvrti broj FemPlatz magazina koji prati teme i oblasti za koje ste nam rekli da vas zanimaju. Rad organizacije FemPlatz i izdanje ovog broja institucionalno podržava Vlada Švajcarske kroz projekat Zagjedno za aktivno građansko društvo – ACT, koji sprovode Helvetas Swiss Intercooperation i Građanske inicijative. U okviru ovog projekta bavićemo se jačanjem naše organizacije, ali i proširenjem baze podrške za pitanja rodne ravnopravnosti i prava žena i devojčica u Srbiji. Kroz diskusije i informisanje o rodnoj ravnopravnosti želimo da motivišemo i uključimo građane i građanke u rad organizacije FemPlatz, osnažimo naš tim i zagovaramo za ostvarivanje rodne ravnopravnosti, zaštitu od diskriminacije i unapređenje socijalnih i ekonomskih prava žena. Na početku magazina predstavljamo rezultate, publikacije i proekte koje smo imale u prethodnih godinu dana i pozivamo vas da pročitate naše nove publikacije i podržite naš rad.

S obzirom da je ovaj broj nastao u periodu obeležavanja Međunarodnog dana žena, koji su Ujedinjene nacije ove godine posvetile temi žena u liderstvu, odnosno postizanju ravnopravne budućnosti u kovid-19 svetu, predstavljamo autorski tekst Biljane Janjić o položaju žena tokom kovid-19 epidemije u Srbiji i uticaju ove situacije na produbljene nejednakosti u našem društvu.

Početak ove godine obeležilo je hrabro istupanje glumica Milena

o izdanie

Radulović i Ive Ilinčić protiv Miroslava Aleksića kojeg su optužile za silovanje i seksualno zlostavljanje dok su bile maloletne, a koje je još jednom pokazalo duboko nerazumevanje ovakvih traumatičnih iskustava žena, osudu i izostanak podrške u jednom patrijarhalnom društvu kao što je naše. Ubrzo nakon toga, pojavile su se informacije o Telegram grupi koja ima preko 30.000 članova i u kojoj se dele osvetničke fotografije žena. Smatrale smo da je važno da ovoj temi posvetimo posebno mesto u ovom broju te vam preporučujemo autorski tekst Hristine Cvetinčanin Knežević o osvetničkoj pornografiji.

U rubrici Jedna od nas predstavljamo razgovor sa Danicom Jovanović, aktivistkinjom koja vodi udruženje Roma Novi Bečeji i priča o svojoj aktivističkoj borbi i nemirenjem sa diskriminacijom i isključenošću Romkinja iz procesa odlučivanja. Rubrika koja promoviše i podržava aktivnosti devojčica je ovog puta posvećena predstavljanju Rok kampa za devojčice koji vodi projekat Femix, a pročitajte i utiske četrnaestogodišnje Mie Lehki, jedne od učesnica prethodnih rok kampova. U ovom broju predstavljamo i autorski tekst Nataše Elenkov i Milene Milojević, članica feminističkog kolektiva Ženska solidarnost, o trgovini ljudima i prostituciji iz ugla radikalnog feminizma.

U želji da promovišemo napore organizacija i pojedinki da se uloga žena promoviše i kroz objavlјivanje personalizovanih poštanskih markica, predstavljamo vam tekst dr Svenke Savić i dr Margarete Bašaragin na ovu temu, kao i kratke prikaze markica sa likovima Lepojke Čarević Mitanovski i Sonje Drljević.

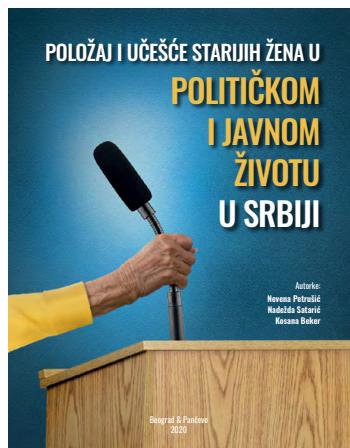
Fem preporuke za knjigu, seriju i muziku ovog puta daje Katarina Mitić, muzikološkinja, muzička supervizorka i kreativna marketarka.

Kao i uvek, pozivamo vas da nam pišete sa komentarima na ovaj broj i sugestijama i predlozima za sledeće izdanje FemPlatz magazina. Slušamo vas.

FemPlatz tim

Između dva broja FemPlatz magazina

Prethodno izdanje FemPlatz magazina objavljeno je u aprilu 2020. godine kao vanredno kovid-19 izdanje. U periodu između dva izdanja, vredno smo radile na prikupljanju podataka o položaju žena i rodnoj ravnopravnosti u Srbiji, završavale istraživanja i analize, objavile nove publikacije, održale obuke i informativne sesije na različite teme. Predstavljamo neke aktivnosti i materijale realizovane u prethodnom periodu i nadamo se da ćete pronaći korisne informacije, ali i mogućnosti za dalju saradnju.

Objavile smo rezultate istraživanja [Položaj i učešće starijih žena u političkom i javnom životu u Srbiji](#). Autorke publikacije su prof. dr Nevena Petrušić, dr Kosana Beker i Nadežda Satarić. Publikacija je objavljena u partnerstvu sa organizacijom Amity – snaga prijateljstva, a uz podršku Delegacije EU u Srbiji i UN Women.

Objavile smo rezultate istraživanja o [kapacitetima sigurnih kuća za pružanje pristupačne i dostupne usluge ženama sa invaliditetom](#). Autorke publikacije su Kosana Beker, Andrijana Čović i Tijana Milošević, a publikacija je objavljena u partnerstvu sa Inicijativom za prava osoba sa mentalnim invaliditetom MDRI-S, a uz podršku Fonda UN za eliminaciju nasilja nad ženama i devojčicama.

Radile smo na istraživanju položaja žena i rodnoj ravnopravnosti u sindikatima u Srbiji, uz podršku Misije OEBS u Srbiji, a rezultati će uskoro biti predstavljeni.

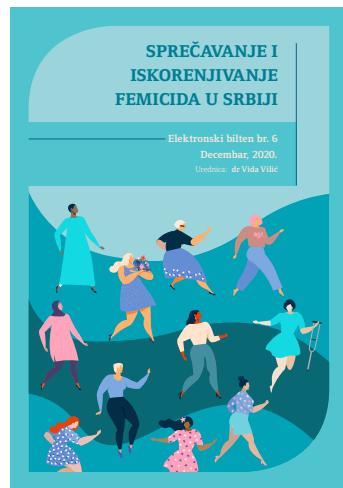
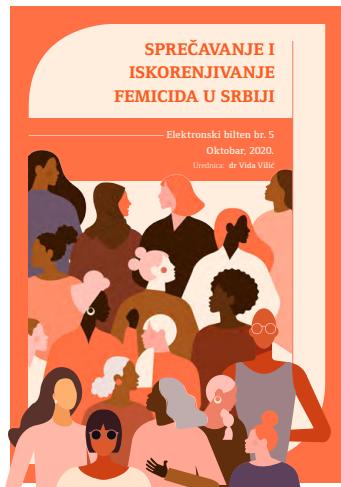
Završavamo istraživanje sudske prakse i odgovora krivičnopravnog sistema na zloupotrebe vatrene oružja u slučajevima nasilja u porodici, uz podršku UNDP.

Pored toga, objavile smo tri broja elektronskog biltena o sprečavanju i iskorenjivanju femicida u Srbiji, čija je urednica dr Vida Vilić. Bilteni su objavljeni u partnerstvu sa Ženskim istraživačkim centrom za edukaciju i komunikaciju iz Niša i Kućom rodnih znanja i politika iz Novog Sada, a uz podršku UN Women i Evropske unije.

[E-bilten #4](#)

[E-bilten #5](#)

[E-bilten #6](#)

Radile smo na razvijanju novog programa o medijskoj i informacionoj pismenosti u kontekstu rodne ravnopravnosti, uz podršku Novosadske novinarske škole. U okviru ovog programa, objavile smo elektronski bilten [**Medijska i informaciona pismenost i rodna ravnopravnost**](#) i uključile 27 aktivistkinja

i predstavnica različitih organizacija i ustanova u Workplace grupu u kojoj smo razmenjivale iskustva i diskutovale o rodnim stereotipima, seksizmu u medijskom izveštavanju, raspoloživim mehanizmima koje možemo da koristimo.

Objavile smo [***Priručnik za \(samo\)zapošljavanje žena sa invaliditetom u Srbiji***](#), čija je autorka dr Kosana Beker, kao i istoimeni [***video intervju***](#) sa autorkom priručnika, koji je titovan i sadrži prevod na srpski znakovni jezik.

Objavile smo rezultate [***analize uticaja kovid-19 mera na socijalna i ekonomска prava žena sa invaliditetom u Srbiji***](#), čije su autorke Biljana Janjić i dr Kosana Beker i održale pet informativnih sesija sa preko 60 žena sa invaliditetom iz Beograda, Novog Sada, Zaječara, Niša, Bora, kao i obuku za mlade žene sa invaliditetom o liderstvu i odlučivanju u organizacijama.

KOVID-19 MERE I SOCIJALNA I EKONOMSKA PRAVA ŽENA SA INVALIDitetOM U SRBIJI

IZVEŠTAJ

Autorke: dr Kosana Beker, Biljana Janjić
Saradnice/saradnici: Maja Mirkov, Valentina Lepojević, Maja Popović, Ognjen Stančić
Udruženje građanski FemPlatz
I ukrug Beograd

Januar 2021. godine

Ova analiza je nastala u okviru projekta "Koča kočci te ručni recikliranjem" finansiranog Agencijom za razvoj regionalne i ruralne politike Evropske unije. Razvoj u ovom tekstu pripada ističuće autorima i autorkama, i ne predstavlja način rada stручne UV Women, (djedinstvene mreže), ili bilo drugog organizacionog pod sklopnim (djedinstvenim) nazivom.

Realizovale smo različite obuke, prezentacije, informativne sesije i online događaje kojima je prisustvovalo preko 340 osoba (90% žena).

Kao i uvek, pozivamo vas da nas pratite na društvenim mrežama i podržite naš rad.

[@FemPlatz](#)

[@FemPlatz](#)

[@FemPlatz](#)

Ne znači **NE**

Pozivamo vas da potpišete [peticiju NE znači NE](#)
kojom zahtevamo da se obrazovanje i obuka
u prepoznavanju, reagovanju i metodama zaštite
od seksualnog nasilja uključe
u obavezni deo nastavnog programa za decu
u Republici Srbiji počevši od nivoa predškolskog
obrazovanja ili osnovne škole.

Međunarodni dan žena – kovid-19 i žene: od generacije ravnopravnosti do duboke nejednakosti

Piše: Biljana Janjić

Tema prošlogodišnjeg obeležavanja Međunarodnog dana žena bila je *Generacija ravnopravnosti: ostvarivanje prava žena*. Međutim, kovid-19 kriza koja je obeležila naše živote tokom prethodne godine pokazala je duboke društvene nejednakosti u kojima živimo, a čini se da je ravnopravnost opet jedan korak dalje od nas.

Smisao obeležavanja Međunarodnog dana žena je podsećanje i odavanje počasti borbi žena za univerzalno pravo glasa, pravo na obrazovanje, bolje uslove rada i poboljšanje položaja žena uopšte, odnosno, borbi za pravo žena da budu ravnopravne i punopravne građanke. Ujedinjene nacije ovogodišnji Međunarodni dan žena posvetile su važnoj temi „[Žene u liderstvu: postizanje ravnopravne budućnosti u kovid-19 svetu](#)“ sa porukom da je ženama potrebna ravnopravna budućnost bez stigmatizacije, stereotipa i nasilja, a da bi takva budućnost bila moguća, potrebno je da žene aktivno učestvuju na svim mestima gde se odlučuje o našem životu.

Ne smemo zaboraviti nedovoljno vidljive heroine kovid-19 krize, a to su sve žene koje su bile konstantno angažovane u zdravstvenom, socijalnom,

obrazovnom sistemu, sektoru usluga, trgovine i brige o drugima, koje su svojim radom našu svakodnevnicu činile podnošljivjom. Često se zanemaruje činjenica da su žene na prvim linijama borbe protiv koronavirusa – čak 76% zaposlenih u zdravstvenoj i socijalnoj zaštiti su žene, a čine i 74% zaposlenih u obrazovnom sistemu. One već godinu dana rade pod pritiskom, otežanim uslovima rada i izložene su povećanom riziku od zaražavanja, a precizan broj zaraženih i preminulih iz ovih sektora nije dostupan. Žene zaposlene u prerađivačkoj industriji, sektoru trgovine ili uslužnim delatnostima često rade po nesigurnim ugovorima i u neadekvatnim uslovima rada, koje prati stalna briga o zadržavanju posla i obezbeđivanju sredstava za život. Prema istraživanju koje je sproveo SeConS, više od petine žena (21,7%) koje su odlazile na posao navode da su trpele daleko veće opterećenje na poslu nego ranije, naspram 12,6% muškaraca.

Žene zaposlene u sektorima u kojima je bio moguć rad od kuće našle su se istovremeno u situaciji brige o porodici i domaćinstvu, obavljanju posla, deljenju računara i drugih uređaja sa decom koja pohađaju online nastavu. Neke žene navode da su morale da rade noću kako bi sve postigle, a više žena nego

Autorka Anastasija Kojić

muškaraca ističe da su se osećale frustrirano jer ih članovi porodice ometaju u radu. U ukupnom broj žena koje su ostale bez posla tokom kovid-19 krize, čak 15,7% žena je dalo otkaz jer nisu mogle da se organizuju da odlaze na posao u uslovima kada deca ostaju sama kod kuće, nasuprot 5,2% muškaraca.

Tokom vanrednog stanja, u posebno teškoj situaciji bile su starije osobe koje žive same, naročito one koje imaju potrebu za tuđom negom i pomoći, među kojima je najviše žena. Većina usluga socijalne zaštite bila je ili obustavljena ili svedena na minimum, a kako je zdravstveni sistem bio opterećen kovid-19 epidemijom, zdravstvene usluge bile su redukovane i ograničene na urgentna stanja. Prema [istraživanju](#) organizacija FemPlatz i Amity, čak 65% starijih žena kao najveći problem navodi brigu i zabrinutost za mlađe članove porodice, 44% osećaj straha i neizvesnosti, a 23% osećaj usamljenosti. [Žene sa invaliditetom sa kojima je organizacija FemPlatz razgovarala](#) smatraju da ih je država potpuno zaboravila, ostavila ih same i nije obezbedila nikakav vid podrške tokom ove krize i navode da je „*to samo nastavak odnosa prema osobama sa invaliditetom koji su imali i pre korone, ali je sada vidljivije*“.

Transparentni, pouzdani i razvrstani zvanični podaci o položaju žena i muškaraca tokom kovid-19 epidemije u Srbiji i dalje nisu dostupni, što može dovesti do maskiranja i relativizacije stvarnog položaja žena i devojčica. Takav pristup dalje vodi uopštavanju ili lošem planiranju konkretnih mera podrške ženama koje su posebno pogodjene situacijom izazvanom kovid-19 epidemijom. Pitamo se kako ćemo postići ravноправну budućnost u javnim politikama i svakodnevnom životu ako nemamo zvanične podatke o realnom položaju žena u Srbiji.

I dok se prisećamo svih žena koje su se borile i danas za bore za bolji ekonomski, socijalni i politički položaj žena, važno je da stalno uspostavljamo ravnotežu između liderstva žena, ravnopravnosti na mestima odlučivanja, ali i rešavanja konkretnih i praktičnih situacija žena u svakodnevnom životu. I da o položaju žena pričamo stalno, a ne samo kada obeležavamo Međunarodni dan žena.

Osvetnička pornografija

– ontogeneza jednog nasilja

Da smo krajem januara 2021. godine pale sa Venere na brdoviti Balkan, bile bismo ubedjene da je ovo društvo konačno zauzelo jasan stav glede nasilja prema ženama — nasilnike bespogovorno osuđujemo i sankcionišemo, a preživele imaju punu psihosocijalnu podršku da nasilje prijave, iz njega izadju i oporave se. Ali, da li je to zaista i slučaj, pogotovo kada je reč o formama nasilja koje se dešavaju posredstvom Interneta?

Piše: Hristina Cvetinčanin Knežević

Razgrađivanje

U drugoj polovini januara 2021., tema seksualnog nasilja bila je skoro na svim naslovnim stranicama novina kao i u skoro svim udarnim terminima televizijskih i radijskih emisija. Otkrivanje višestrukog silovatelja Miroslava Mike Aleksića rezultiralo je pokretanjem različitih građanskih inicijativa. Među njima se ističu **NE znači NE**, u okviru koje je skoro 10.000 ljudi potpisalo peticiju za uvođenje obrazovnih paketa Incest trauma centra u školske kurikulume i **Nisi sama, nisi tražila**, koju je podržalo oko 9.000 ljudi. Naravno da je i ovog puta bilo pojedinačnih komentara na liniji „zašto je čutala“ i preispitivanja motiva da se nasilje prijavi, ali je, po prvi put posle mnogo godina, delovalo da smo, kao društvo, konačno nepodeljeni u adresiranju odgovornosti — kriv je nasilnik, a ne preživila.

No, početkom februara, hrabre Makedonke su nas podsetile da to još uvek nije univerzalno važeće pravilo. Nakon što je na stotine žena Severne Makedonije izašlo na ulice Skoplja zahtevajući da institucije adekvatno reaguju na problem osvetničke pornografije, koja se distribuirala u Telegram grupi „Javna soba”, saznale smo za postojanje najmanje još jedne slične grupe — „Balkanska soba”. Ovog puta, podrška javnosti je izostala — opet je kriva preživela.

Bujanje

Zašto su Makedonke izašle na ulice? Zato što je grupa „Javna soba” aktivna, sa periodičnim pauzama, skoro godinu dana. Iako je grupa prijavljivana, i dalje niko nije osuđen, uprkos tome što se osvetnička pornografija i dalje distribuira, a žene i devojke, čije fotografije i podaci su ubaćeni na grupu, doksuju. Institucije su ostale neme, barem u smislu adekvatne reakcije na nasilje. Nasilnici nisu pronađeni i procesuirani. Ubrzo nakon „Javne sobe”, saznale smo i za postojanje „Balkanske sobe”, grupe za razmenu i deljenje osvetničke pornografije, koja broji skoro 34.000 članova iz cele bivše Jugoslavije. I dalje nismo upoznate da li su i ako jesu, kakve su korake preuzele institucije bivših republika po pitanju „Balkanske sobe”. Grupa je i dalje aktivna, krajem februara 2021. godine. Pitanje koje se postavlja je — zašto institucije ne reaguju?¹

Da bismo na njega dobile odgovor, potrebno je da razumemo koji sve faktori utiču na to da se osvetnička pornografija ne samo banalizuje, već se neretko posmatra i kao *zaslužena*.

Šest pitanja
i
odgovora
o
osvetničkoj
pornografiji

1. Šta je osvetnička pornografija?

Osvetnička pornografija je jedan od oblika nasilja prema ženama u digitalnom okruženju. Ona podrazumeva deljenje fotografija ili snimaka intimne prirode bez znanja i dozvole osobe koja se nalazi na njima. Ponekad, ove fotografije i snimci nastaju dobровoljno (slanje nudes i sexting) a ponekad nastaju bez znanja žene (sakrivanje kamere u spavaće sobe ali i u javne prostore, poput svlačionica ili kabina za presvlačenje).

2. Da li je motiv uvek osveta?

Ne. Često je verovanje da su učinoci osvetničke pornografije isključivo bivši partneri koji to čine kako bi naudili ženi. Motiv za distribuciju osvetničke pornografije može da bude i ucena, ali i puka zarada, jer na Internetu trenutno postoji preko 2.000 specijalizovanih sajtova za distribuciju ovakvog sadržaja. Zato

1 [https://zenskasolidarnost.com/
ne-na-tvom-ekranu-protiv-pornografije/](https://zenskasolidarnost.com/ne-na-tvom-ekranu-protiv-pornografije/)

Iako je digitalno okruženje postalo naša druga stvarnost, pogotovo u kontekstu pandemije koronavirusa, nasilje koje se dešava u njemu nismo, i dalje, na nivou društva, prihvatali kao pravo na nasilje. Možda možemo prihvati da govor mržnje i pretnje, izrečene na Internetu, za posledicu imaju narušavanje psihofizičkog integriteta, ali i dalje nam je teško da prihvatimo da se i seksualno nasilje može vršiti posredstvom informaciono komunikacionih tehnologija.

Na primeru „Javne sobe“ i „Balkanske sobe“ ovo smo i videle — seksualno nasilje u digitalnom okruženju ne smatra se *pravim* nasiljem. Umanjivanje trauma žena čije su se fotografije i privatni podaci našli u ovakvim grupama pratilo je i svaljivanje krivice na njih, a ne na osobe koje su te grupe napravile i učestvovale u distribuciji osvetničke pornografije.

Pored toga, za osvetničku pornografiju karakteristično je i to da materijal (fotografije i video snimci) ne nastaje uvek pod prinudom, odnosno, da ga žene često snimaju i šalju dobровoljno. Ovo ostavlja prostor za jako pogrešan stav — da su žene *same tražile*. Takav stav se naslanja na toksičan narativ o *idealnoj* žrtvi.

Sledeći ovaj narativ, idealne žrtve seksualnog nasilja nikako ne mogu biti žene koje su seksualno aktivne, a još manje one koje u seksu uživaju, pa na sve to još i odluče da svoje uživanje oveko-veče. Ideja o idealnoj žrtvi zaboravlja da je najvažnija komponenta svake seksualne radnje — dobrovoljan i informisan pristanak, a čak i kad postoji, pristanak na pravljenje i slanje intimnih fotografija i snimaka, ne podrazumeva i pristanak na to da se one dalje distribuiraju.

Dakle, pogotovo kada je reč o seksualnom nasilju, i dalje su vrlo dominantne rigidne i tradicionalne rodne uloge, koje podrazumevaju da je seksualnost nešto što je za žene nedopustivo. Ovo,

počinilac može biti svako — i bivši partner, ali i radnik servisa računara ili zlonamerna osoba koja ima pristup našem telefonu ili računaru.

3. Koliko je česta osvetnička pornografija, a ko su žrtve i učiniovi?

Prema podacima jedne australijske studije, svaka treća osoba ima iskušto osvetničke pornografije. Iako žrtva i učinilac osvetničke pornografije može biti svako, žene su u 80% do 90% slučajeva žrtve.¹ One imaju čak 27 puta veću šansu da budu žrtve osvetničke pornografije dok su muškarci duplo češće učiniovi.²

1 Sarah Taddeo, *Revenge porn is up during the COVID-19 pandemic. Here's how to protect yourself.*, USA Today, 19.11.2020, dostupno na: <https://www.usatoday.com/story/news/nation/2020/11/19/revenge-porn-rises-during-covid-pandemic-ny-attorney-general-warns/3777569001/>

2 #HerNetHerRights Resource Pack on ending online violence against women & girls in Europe, European Women's Lobby, 2017, dostupno na: https://www.womenlobby.org/IMG/pdf/hernetherights_resource_pack_2017_web_version.pdf

Dr Anastasia Powell i dr, *Image-based sexual abuse: An international study of victims and perpetrators*, Royal Melbourne Institute of Technology, 2020, dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/339488012_Image-based_sexual_abuse_An_international_study_of_victims_and_perpetrators.

u praksi, znači da je jedino viđeno kao stvarno seksualno nasilje ono do koga je došlo pod prinudom i fizičkom silom i koje prati jasni otpor žene. Iako do nastanka osvetničko-pornografskog materijala može doći i sa znanjem žene, njegova dalja distribucija je uvek odluka nasilnika i nad njom žena nema nikakvu kontrolu, a veoma često i ne sazna za nju, uopšte ili blagovremeno, dok ne oseti posledice.

Klica

Uprkos tome što možemo videti koliko se osvetnička pornografija previđa kao oblik seksualnog nasilja prema ženama, za nju je karakteristično da je veoma često *produžetak* nasilja van digitalnog okruženja i/ili predstavlja zabeleženo seksualno nasilje ili silovanje.

Sa druge strane, Internet je specifičan medij, on sve pamti. Jednom postavljen pornografski materijal ostaje na Internetu zauvek. Zbog toga je osvetničku pornografiju, kada jednom ugleda svetlost Interneta, gotovo nemoguće ukloniti. I onda kada su snimci nastali dobrovoljno, ali i onda kada je reč o zabeleženom seksualnom nasilju. Rouz Kalemba je 11 godina pokušavala da sa Interneta ukloni snimak svog silovanja, kada je kao četrnaestogodišnjakinja bila oteta i satima prebijana i grupno silovana. Iako je reč o maloletničkoj osvetničkoj pornografiji, koja je zapravo snimak silovanja, porno sajtovi na kojima je objavljena uporno su odbijali da je uklone, sve dok Rouz nije angažovala advokata.²

4. Da li je osvetnička pornografija izolovan slučaj?

Nažalost, ne. Osvetničku pornografiju često prati i doksovanje (eng. doxing), koje podrazumeva deljenje privatnih informacija, poput imena i prezimena, adrese, mesta zaposlenja, broja telefona ili naloga na društvenim mrežama. Doksovanje otvara mogućnost za uznemiravanje, i u digitalnom i u fizičkom okruženju, kao i za proganjanje, koje takođe može biti digitalno, ali i u realnom prostoru.

5. Da li je osvetnička pornografija zakonom regulisana?

I da i ne. Kao zasebno krivično delo, osvetnička pornografija nije prepoznata u zakonima Republike Srbije, ali može biti obuhvaćena drugim krivičnim delima: neovlašćenim fotografisanjem (čl. 144. KZ), neovlašćenim objavljivanjem i prikazivanjem tuđeg spisa, portreta i snimka (čl. 145. KZ), iznudom (čl. 214. KZ) ili ucenom (čl. 215. KZ). Međutim, da bi osvetnička pornografija bila adekvatno procesuirana, neophodno je da bude jasno i imenovana, kao zasebno krivično delo, a ne prepuštena slobodnom tumačenju zakona.

² Megha Mohan, 'I was raped at 14, and the video ended up on a porn site', BBC, 10.02.2020, dostupno na; <https://www.bbc.com/news/stories-51391981>

Pored vodećih porno-sajtova, na kojima se može naći ovakav materijal, na Internetu postoji preko 2.000 specijalizovanih sajtova za ovaj žanr pornografije — osvetničku pornografiju.³

Kao što smo imale priliku i da vidimo na slučaju „Javne sobe“ i „Balkanske sobe“, osvetničku pornografiju često prati i dalje zlostavljanje žena. Doksovanje, odnosno, objavljivanje privatnih podataka žena, poput imena i prezimena, adrese, radnog mesta, broja telefona, mejla ili naloga na društvenim mrežama, doživela je polovina onih čija je osvetnička pornografija objavljena, na šta ukazuje i jedno od istraživanja, sprovedeno 2015. godine.⁴ Ovo istraživanje nam takođe ukazuje da je 93% žrtava osvetničke pornografije pretrpelo značajan psihički stres, 82% imalo problema u svakodnevnom funkcionisanju zbog stresa a više od polovine je razmišljalo o samoubistvu. I ne treba da nas čudi da se 55% preživelih plašilo za svoje radno mesto, a da je 39% zapravo i osetilo posledice osvetničke pornografije na svojoj profesionalnoj karijeri. Razlog ovome je stav da je ženska seksualnost neoprostiva, te se osvetnička pornografija, sa svojim posledicama, smatra adekvatnom *kaznom*.

Nažalost, uprkos svemu navedenom, i dalje manjka razumevanja, na svim nivoima društva, za posledice osvetničke pornografije na ženske živote. Dok Makedonke izlaze na ulice,⁵ a žene Balkana se udružuju u spontanoj Internet kampanji⁶ protiv osvetničke pornografije, нико не postavlja pitanje *zašto su ćutale*. Zašto? Zato što, u ovom slučaju, čak i kada vičemo i na ulicama i na Internetu, i dalje čujemo da smo *same tražile*.

3 Sameer Hinduja, *Revenge Porn Research, Laws, and Help for Victims*, Cyberbullying Research Center, dostupno na: <https://cyberbullying.org/revenge-porn-research-laws-help-victims>

4 *Ibid.*

5 <https://zenskasolidarnost.com/sopstvena-a-ne-javna-soba/>

6 <https://zenskasolidarnost.com/zajedno-protiv-osvetnicke-pornografije/>

6. Kako je pandemija kovida-19 uticala na osvetničku pornografiju?

Podaci dostupni za Australiju sugeriraju nam da je u periodu od marta do maja 2020. godine došlo do porasta od 210% prijavljenih slučajeva osvetničke pornografije. Tokom uskrsnjih praznika, broj prijavljenih slučajeva je skočio za čak 600%.³ Pošto je došlo do porasta prevalence osvetničke pornografije, došlo je i do porasta maloletničke i tzv. „dečje“ osvetničke pornografije i drugih oblika seksualnog iskorišćavanja dece u digitalnom okruženju — podaci Nacionalnog centra za nestalu i iskorisćenu decu u Sjedinjenim Američkim Državama ukazuju na to da se tokom prvih meseci karantina broj prijavljenih slučaja udvostručio u odnosu na isti period prethodne godine.

3 Opširnije: Claudia Long, *Reports of image based sexual abuse go up by 200 per cent*, ABC Radio News and Current Affairs, 03.06.2020, dostupno na: <https://www.abc.net.au/radio/adelaide/programs/an/reports-of-image-based-sexual-abuse-go-up-by-200-per-cent/12314476>

Jedna od nas

- Nemirenje sa diskriminacijom i isključenošću Romkinja iz procesa odlučivanja

Piše: Kosana Beker

Kada je osnovana vaša organizacija, koji su bili razlozi osnivanja i vizija?

Udruženje Roma Novi Bečeј počelo se sa radom 1999. godine, a zvanično je registrovano 17. juna 2000. godine.

Razlog osnivanja bila je potreba i želja da se unapredi položaj Romkinja koji je tokom NATO bombardovanja bio dodatno otežan dodatnim raseljavanjem. Opterećene već domicilnom populacijom koja se značajno uvećavala sa izbeglima, a onda i interno raseljenim licima, siromaštvo je postalo sve vidljivije i lokalne sredine dovodilo do kolapsa. U čitavom problemu ratova, položaj Romkinja koje su siromaštvo morale da podnose i same sa njim da izlaze na kraj, nije bio interesovanje romskih organizacija, možda malog broja njih. Upravo želja da poboljšamo položaj Romkinja u zajednici i društveno i da podržimo njihov rad, zapošljavanje i obrazovanje i time se odupremo negativnoj tradiciji patrijarhata i ranog braka pokrenula nas je da povedemo udruženje putem feminističkog pristupa koji je danas očigledan. Vizija udruženja Roma Novi Bečeј je Romkinja koja je aktivna, ravnopravna i priznata u društvenoj zajednici.

Organizacija postoji 20 godina, ali koje najvažnije rezultate i uspehe izdvajate u poslednjih desetak godina?

Prvo je kontinuiran rad i održivost, ali i razvoj SOS telefona na jezicima nacionalnih manjina koji pruža podršku Romkinjama i drugim manjinskim ženama sa iskustvom nasilja u porodici i partnerskim odnosima. Od 2007. godine, SOS telefon radi bez prekida, a do 2023. godine ima licencu za rad u okviru SOS Vojvodine.

U okviru usluga, osim SOS konsultacija, pružamo i psihološku i pravnu podršku, ali i zastupamo na sudovima jer je od nedavno Udruženje Roma Novi Bečeji registrovano i kao i pružaćac besplatne pravne pomoći.

Veoma nam je važno poverenje zajednice i Romkinja u naš rad i podršku. To je veoma važno u ovako jasno usmerenom radu i jasno definisanoj podršci. Udruženje aktivno radi na ukidanju prakse dečjeg braka koji je nažalost još uvek dosta zastupljen u Vojvodini, posebno u Banatu, gde je i fokus našeg rada sa zajednicom. Osim što je organizacija članica Nacionalne koalicije protiv dečijih brakova u Srbiji koju vodi Vlada RS uz podršku UNICEF-a, lično smo kao aktivistkinje motivisane na davanje podrške romskim devojčicama da se odupru praksi ranog braka, ali i članovima njihove porodice da sačuvaju budućnost svojih devojčica kroz školovanje.

I pored toga što smo dosta posvećene zastupanju u lokalnim, pokrajinskim i nacionalnim institucijama, veoma smo ponosne što nismo izgubile kontakt sa zajednicom i što i dalje osnažujemo Romkinje i Rome o važnosti obrazovanja dece, problemima koje dečiji brak nosi pravno i zdravstveno, pravima i načinima na koje mogu da štite svoja prava i informišemo ih o svim promenama, bile one lokalne ili nacionalne, zakonske ili strateške. Osim toga, trudimo se da omogućimo romskoj zajednici, posebno Romkinjama, pristup dodatnom obrazovanju ili sticanju zanatskih veština kako bi una-predile i podigle svoju zapošljivost, ali i prebrodile teške ekonomski momente koje nam je sada nametnula i pandemija.

Danica Jovanović

**Šta je Vas lično motivisalo da osnujete organizaciju?
Da li sebe smatrate aktivistkinjom i zašto je važan aktivizam?**

Moj aktivizam motiviše moje iskustvo i nemirenje sa diskriminacijom i isključenošću Romkinja iz procesa odlučivanja. Iako su tradicionalne vrednosti bile prisutne i u mojoj porodici, koje sam kao i velika većina Romkinja ispoštovala, nisam se mirila sa onim što mi je taj položaj donosio, možda je realnije reći šta mi je taj položaj oduzimao.

Sa vremenom sam jačala, tradicionalne uloge su se pomerale, moja volja i želja su menjale i moj život i odlučila sam da ne dozvolim da još neke devojčice prolaze kroz iskustvo kroz koje sam ja prošla. Moj aktivizam je usmeren ka tome da menjajući sebe, menjajući druge žene menjam sudbinu budućih devojčica i žena. Romkinje moraju da shvate da mogu i smeju i same da utiču na svoj život. Da to nije lako, nije brzo, veoma je bolan proces ali da imaju podršku u tome. Ja sam svoj život menjala bez podrške NVO, bez podrške aktivizma. Danas je to ipak drugačije.

Imate dugogodišnje iskustvo u podršci Romkinjama i sagledavanju njihovog položaja u društvu. Da li se po Vašem mišljenju poboljšao položaj Romkinja od kada vi radite?

Položaj se globalno nije značajno poboljšao, ali jeste vidljivost problema sa kojima se Romkinja nosi u svakodnevnom životu. Samo prepoznavanje problema dovelo je do velikog broja strategija, akcionalih planova i dostupnosti

govornica za kojima Romkinje mogu da se predstave i da zahtevaju promene. Stvarnih promena je veoma malo, uspesi su pojedinačni. Romkinje su i dalje na marginama, nepodržane da naprave promene u svom životu, običajno pravo se i dalje toleriše iako se krše prava deteta i žena, diskriminacija je veoma rasprostranjena, rasizam i rasistički stavovi se podržavaju.

Po svemu što smo čule, ima još mnogo da se radi na unapređenju položaja Romkinja u Srbiji. Kakvi su vam planovi za sledeći period?

Jačanje liderstva Romkinja u društvenom pokretu. Mislim da je vreme da Romkinje posle skoro 25 godina aktivizma pokažu svoju sposobnost da vode procese, udruživanje i saradnju. Trenutno sam veoma angažovana na jačanju umrežavanja manjinskih žena u Vojvodini pod liderstvom Romkinja sa ciljem da se čuju glasovi žena koje su uvek ciljna grupa projekata ali ne učestvuju u odlukama koje organizacije civilnog društva donose. Njih nema u većim mrežama i one, pod izgovorom manjka stručnosti i formalnog obrazovanja, nisu govornice na važnim konferencijama i ne utiču na društvene promene. Mislim da je krajnje vreme da se čuje i glas žena čiji položaj pokušavamo da menjamo ali sa realno veoma malo promena. One ipak same znaju šta je za njih najbolje i šta im je najpotrebni i vreme je da motivišu institucije i donosioce odluka da se spuste sa visokih politika i sagledaju realnost lokalnih sredina. Jer života još uvek ima u ruralnim i malim sredinama i bilo bi lepo da tako i ostane.

Predstavljamo:
Femix i
Rok kamp za devojčice

Projekat Rok kamp za devojčice je jedinstveni kamp na ovim prostorima koji okuplja devojčice koje žele da nauče osnove sviranja gitare, bas gitare, bubnjeva, klavijatura i muzičke produkcije. Ovaj neprofitni program namenjen je devojčicama uzrasta od 11 do 14 godina i svake godine se održava u drugom gradu u Srbiji. Osmišljen je tako da sedam dana sa devojčicama intenzivno rade mentorke – mlade muzičarke, uz čiju pomoć učesnice formiraju svoje bendove, sa kojima nastupaju na koncertu poslednjeg dana kampa.

Rok kampom za devojčice teži se ka promeni današnje slike na alternativnoj muzičkoj sceni: prema statističkim podacima iz 2016. godine (a uskoro se očekuju i rezultati istraživanja iz 2019. i 2020. godine) devojaka i žena na domaćim top listama u rock muzici ima svega 6,5%. Takođe, nastoji se da se devojčicama ponudi mogućnost i podsticaj sa kojom se ne sreću tako često jer se gitara i bubnjevi često vide kao „muški instrumenti“ a rock, metal, pank i džez kao „muški“ muzički žanrovi.

Kroz ovaj program organizatorke kampa se trude da osveste nove mogućnosti kod devojčica, kao i da ih podstaknu da se bave svojim muzičkim interesovanjima za koje često nemaju dovoljno prilika. Pored toga, devojčicama koje učestvuju nudi se novi, zanimljiv i kvalitetan kulturni i kreativni sadržaj. Važno je napomenuti da se učešće u kampu ne završava nakon sedam dana - organizacioni tim, zajedno sa mentorkama tokom čitave godine ostaje u kontaktu sa devojčicama, pruža im mogućnost za učešće u drugim programima, kao i mogućnost da nastupaju na različitim događajima. Tako su 2019. godine devojčice sa prvog i drugog rok kampa imale priliku da nastupe svako veče na Exit festivalu, najvećem muzičkom festivalu u našoj zemlji.

Projekat Rok kamp za devojčice je važan na toliko nivoa, i iako to možda zvuči pretenciozno, iskreno mislim da su ove devojčice te koje će promeniti svet. Malo po malo, sa instrumentima u rukama i muzikom kao najjačim sredstvom, dobra energija će se proširiti i privući samo još više ljudi koji će uvideti da se u ovakvim projektima nalazi ono što zovemo „bolje sutra“, u autorskom tekstu za portal Balkanrock napisala je Katarina Mitić, jedna od organizatorki Rok kampa za devojčice.

Rok kamp za devojčice namenjen je devojčicama iz cele Srbije, bez obzira na prethodno muzičko obrazovanje i iskustvo. Posebno su dobrodošle devojčice koje žele da se bave rok muzikom, ali do sada nisu imale priliku da to svoje interesovanje razvijaju. Devojčice koje se na neki način razlikuju od većine dodatno su podstaknute da se prijave na kamp. U procesu selekcije, organizacioni tim se trudi da obuhvati devojčice iz što više različitih mesta širom države, različitih nivoa muzičkog predznanja i da učesnice različitih uzrasta budu ravnomerно zastupljene. Jedino što je važno za učešće u programu jeste da devojčica razume srpski jezik i da ima fizičke mogućnosti da svira izabrani instrument.

Završni koncert koji se održava poslednjeg dana kampa svake godine zista je posebna priča, zato što svi prisutni u publici imaju priliku da vide neverovatnu količinu „rokerske“ energije, a tu energiju prvenstveno šire devojčice koje izlaze na binu i bodre jedna drugu tokom čitavog koncerta.

Kako organizacioni tim veruje da je decentralizacija jedan od važnih faktora u građenju jačeg i aktivnijeg učešća žena na domaćoj muzičkoj sceni, kamp se svake godine održava u drugom gradu. Prvi Rok kamp za devojčice u ovom delu Evrope održan je 2017. godine u dečjem odmaralištu „Šupljia stena“ na Avali. Sledeće godine, kamp je održan u Sremskim Karlovcima, dok je treće izdanje 2019. godine bilo realizovano u Knjaževcu. Četvrto

Učestvovala sam na drugom rok kampu za devojčice 2018. godine u Sremskim Karlovcima i slobodno mogu da kažem da mi je tih sedam dana u potpunosti promenilo život. Tamo se niko ne osuđuje na osnovu izgleda, oblačenja ili mesta odakle dolazi, bitno je samo da se svi dobro provodimo i zajedno stvaramo muziku. Pored svakodnevnih proba bendova, održavane su i zanimljive radionice gde smo mogli da naučimo više o ženama muzičarkama u istoriji, pisanju pesama i ženskim pravima. Za jako kratko vreme sam uspela da steknem mnoge iskrene priateljice sa kojima se i danas družim i koje čine moj život lepšim. Sve članove ovog projekta doživljavam kao osobe koje su uvek spremne da pomognu i u njihovom društvu se uvek osećam sigurno i prihvaćeno. Učešće na rok kampu mi je omogućilo da nastupam na različitim manifestacijama i učestvujem na muzičkim radionicama. Ovo iskustvo mi je pomoglo da na krajnje jednostavan i neformalan način osvestim svoj društveni položaj i svoje talente, da bolje razumem i prihvatom različitosti i cenim individualnost svakog pojedinca. Radujem se nastavku saradnje kroz alumni savet rok kampa za devojčice sa željom da prenesem svoja iskustva i podršku novim generacijama koje dolaze.

Mia Lehki, 14

izdanje Rok kampa je usled pogoršanja situacije izazvane pandemijom odloženo do daljnog, ali organizatorke su sigurne da će uskoro osmisliti način za realizaciju sledećeg izdanja.

Ko organizuje Rok kamp za devojčice?

Iza Rok kampa za devojčice стоји тим младих и посвећених јена Организације за промоцију активизма ОПА, у оквиру програма за afirmацију јенског стваралаštва FEMIX, који се реализује од 2010. године у сарадњи са великим

бројем организација, колектива, уметница и уметника. Организација је основана 2004. године, а основали су је млади и нјоме управљају млади, првенствено младе жene, развијајући програме и пројекте у области културе, родне равноправности и унапређења положаја младих. Седиште FEMIX-а је у Београду и већина активности се спроводи у Београду, иако су чланице организације веома зainteresovane за сарадњу са другим градовима, земљама у региону и иностранству.

Trgovina ljudima i prostitucija

iz ugla radikalnog feminizma: značaj abolicionizma

Pišu: Nataša Elenkov, Milena Milojević
(članice feminističkog kolektiva Ženska solidarnost)

Trgovina ljudima, posebno trgovina u svrhu seksualne eksploracije nije izolovan problem jedne države i u većini slučajeva se odigrava internacionalno, između država, posredstvom organizovanih kriminalnih grupa. Borba protiv organizovanog kriminala i transnacionalnog organizovanog kriminala, kao i borba protiv seksualnog ropstva gde su najpogođenije žene, jeste zadatak sa kojim treba da se izbori svaka država zasebno, ali međunarodne organizacije postavljaju standard kako da se ta borba vodi i odvija.

Od prve Konvencije koja je doneta još 1949. godine i koja je prostitutiju definisala kao eksploraciju samu po sebi, do današnjeg dana, došlo je do drastičnog zaokreta gde se na krilima liberalnog feminizma, suštinski eksploratišće prakse predstavljaju kao osnažujuće po žene.

Nasuprot liberalnoj struji, paralelno se razvijao i radikalni feminism kao ženski pokret, ali i teorijski 1960ih godina u Sjedinjenim Američkim Državama u okviru Nove Levice, pokušavajući da pruži kritiku kako liberalnom, ali i socijalističkom/marksističkom feminismu. Iako su brojne feministkinje, autorke i teoretičarke doprinele radikalnom-feminizmu kako teorijski, tako i aktivistički, što ovaj feministički pravac čini izuzetno bogatim, dva su imena i dela bila ključna za artikulisanje teorije. Šulamit Fajerston objavljuje „Dialektiku pola: slučaj za feminističku revoluciju,” a Kejt Milet objavljuje „Polne politike.” Ova dva kapitalna dela se razlikuju u nekim aspektima, ali suština radikalno feminističkog pravca može se objediniti u nekoliko stavki.

Prvo, radikalne feministkinje upućuju kritiku levičarskom pokretu i teoriji, da je polna nejednakosti starija od klasne nejednakosti. Svoju knjigu

Šulamit Fajerston započinje rečeniciom da je: „Polna klasa toliko duboka da je nevidljiva (Firestone 1970, 1).” Pre nego što postoji klasna podela između onih koji poseduju sredstva za proizvodnju i oni koji su izrabljivani, postoji polna klasa, gde su žene ugnjetavane od muškaraca u okviru nuklearne porodice. Dinamika i hijerarhija koja se stvara u nuklearnoj porodici, predstavlja pogon za sve ostale odnose u društvu (Firestone 1970, 20). Drugo, žene su tlačene u patrijarhalnom sistemu od strane muškaraca zbog svog pola, u odnosu na rod koji prema radikalnom feminismu, jeste sistem hijerarhije na osnovu koga su žene podređene muškarcima. Kao što u sistemu produkcije (kapitalističkom sistemu) postoje klase, tako i u sistemu reprodukcije, žene predstavljaju polnu klasu i eksplorativne su zbog svoje biologije. Treće, radikalni feminism plasirao je čuvenu parolu: „Lično je političko”, što je značilo da muško nasilje nad ženama unutar privatne sfere, nije lični, izolovani problem, već politički. Četvrto, položaj žena može se popraviti revolucijom i rušenjem patrijarhalnih struktura gde muškarci imaju i formalnu i neformalnu moć nad ženama.

Ukoliko problem prostitutucije analiziramo kroz radikalno feminističku prizmu, prostitutucija je najstariji vid nasilja nad ženama, a sredstvo protiv prostitutucije nije ni legalizacija, ni dekriminalizacija, ni prohibicija već abolicija. Od šesdesetih i sedamdesetih godina kada se feministička teorija artikulisala, radikalne feministkinje su po pitanju prostitutucije rešenje videle u abolicionizmu. Iako abolicionistička tradicija vuče korene još iz vremena borbe za ukidanje ropstva 18. i 19. veka, ovaj pristup oživljava zajedno sa drugotalsnim feminismom (Zaharijević 2018, 190).

Abolicionistička pozicija, iz feminističkog ugla, po pitanju prostitutucije drži do stava da je reč o strukturalnom, patrijarhalnom nasilju koje muškarci vrše nad ženama. Da je prostitutucija neodvojiva od trgovine ljudima i da kon-sensualna prostitutucija ne postoji, te da je ključno preispitivanje pojma slobodnog izbora. Takođe, ovaj pristup karakteriše uverenje da je rad na ukidanju institucije prostitutucije jedno od važnijih sredstava za ostvarivanje cilja na uklanjanju strukturnih nejednakosti uopšte (Dempsey 2010). Feministički abolicionizam ne upućuje moralističku kritiku ženama u prostitutuciji, već kritikuje tražnju, odnosno muškarce koji prave svestan izbor i kupuju žene.

Iako se za aboliciju prostitutucije zalažu i konzervativni krugovi, suštinska razlika je u posmatranju uloge žene. Dok iz konzervativne pozicije lamentiraju nad vraćanjem žene u njeno „prirodno“ stanište, odnosno posvećenost majčinstvu, domaćinstvu i kući, radikalne feministkinje se zalažu za aboliciju prostitutucije jer u prostitutuciji vide nasilje nad ženama (Dempsey 2018).

Radikalne feministkinje su analizirale distribuciju moći među polovima i identifikovale seksualnost kao osnovu društvene nejednakosti između muškaraca i žena. Unutar radikalno feminističke teorije, seksualnost se određuje

kao produkt muške nadmoći. Otud dolazi uvid da je seksualnost definisana od strane muškaraca, te nametnuta ženama. Seksualnost bitno određuje rodne uloge koje ograničavaju slobodu odlučivanja žena u sistemu muške nadmoći. Mekkinon ističe da je "slobodan" pristanak odrasle ženske osobe najčešće moguće razumeti kao puki izbor između unapred datih ženskih uloga (MacKinnon 1989, 113). Drugim rečima, odlučivanje žena u patrijarhatu ograničava se na izbor zarobljen između institucija braka, materinstva i prostitucije. Dakle, kada se kaže da je žena slobodno izabrala prostituciju, time se ne tvrdi ništa više od toga da je ona preuzeila jednu od patrijarhalno predeterminisanih uloga, najčešće usled ekonomске uslovljenosti i/ili socijalizacije devojčica i žena kroz koju su naučene da sebe objektifikuju.

Zahvaljujući ovom uvidu radikalnih feministkinja odbacuje se argumentacija u prilog legalizaciji i dekriminalizaciji prostitucije, koja počiva na prihvatanju validnosti pojma slobodnog izbora, i usvaja se objektivni pristup eksploataciji žena u prostituciji. Objektivnim pristupom se pravi otklon od insistiranja na neograničenom autoritetu "slobodnog" izbora i pažnja se usmerava na stvarno nasilje i eksploraciju žena. Ovakva promena pristupa se može razumeti i pomoću analogije sa drugom patrijarhalno represivnom institucijom - brakom; i u ovom slučaju postojala su dva pristupa partnerskom nasilju, jedan koji nasilje definiše kao zločin i drugi kojim se tvrdi(lo) da ženin "slobodan" izbor opravdava nasilje (sama ga je birala, ona to voli inače bi otišla i sl.)

Istorijski tok – kako je eksploracija postala rad?

Ketrin Makinon, teoretičarka radikalnog feminizma primećuje da ne postoji pro-trafiking narativ, niti pro-trafiking grupe, na isti način kao što ne postoje ni pro-ropstvo grupe. Sa prostitucijom već nije tako. Kada je reč o nasilničkim praksama koje pogadaju najviše žene, u patrijarhalnom društvu uvek postoji debata. Da li su žene same tražile i same izabrale prostituciju? Ako jesu, ko su te radikalne feministkinje koje smeju da im protivreče?

Prostitucija se glorificuje i predstavlja kao praksa gde žene mogu aktivno da prigrle svoju (hetero) seksualnost, imaju kontrolu i još pritom i zarade, ili se zauzima defanzivan i defetistički stav da je ova pojava najstarije zanimanje na svetu, da je oduvek postojala i da će oduvek postojati te je svaki pokušaj borbe, uzaludan. Žene ne mogu sebe da oslobole kroz seks u patrijarhalnom društvu.

Prostitucija se često od strane teoretičara (muškaraca) opravdava i kao prirodno proširenje ljudskog seksualnog nagona (Pateman 1994, 129). Međutim, mora se priznati da je simptomatično što oni ne uspevaju da "ljudski seksualni nagon" koji svoje proširenje nalazi u prostituticij prepoznaju

prvenstveno kao muški seksualni nagon. Takođe ne vidimo ni da se na normativnom planu problematizuje zašto bi bilo prirodno da se muški seksualni nagon zadovolji u formi tržišnog, javnog pristupa objektifikovanom ženskom telu. U ovom kontekstu je makar jasno da se cilj negiranja eksploracije i nasilja nad ženama u prostituciji iscrpljuje u zaštiti muškog (u našem pojmovnom okviru sadističkog, u njihovom prirodnog) seksualnog nagona.

Suštinski, prostitucija jeste ekonomsko, fizičko i psihičko nasilje nad ženama. Na nivou međunarodnih konvencija se postepeno odstupalo od posmatranja prostitucije kao nasilja i trafikinga samo po sebi, da bi se došlo do formiranja grupa koje se zalažu za pravljenje razlike između „prisilne“ i „dobrovoljne“ prostitucije.

Prvi protokol koji pokušava da reguliše trafiking i prostitutiju donet je 1949. godine na nivou UN, Konvencija za suzbijanje i ukidanje trgovine licima i eksploracije prostituisanja drugih (Outshoorn 2005). U sklopu ovog protokola, prostitucija je posmatrana kao eksploracija per se, nije pravljena razlika između prisilne i dobrotoljne prostitucije, a države su pozvane da suzbiju ne samo trgovinu ljudima, već i prostituciju. Prostitucija je definisana kao eksploracija žena, prisila i nasilje koje nad ženama vrše muškarci. Ova

Konvencija je često kritikovana da se ne bavi širom slikom trafikinga i svim vrstama eksploracije i nazivana je „antiprostitucijskim aktom.” Vremenom su se u okviru UN-a donosile konvencije koje se dotiču trgovine ljudima i prostitucije, ali se sve više insistiralo na razlici između prisilne prostitucije i seks rada kao dobrovoljnog.

Godinama kasnije je ova tema u okviru međunarodnih organizacija i debata bila na marginama, ali završetkom Hladnog rata i širenjem i produživanjem koncepta bezbednosti, debata o trafiku je intenzivirana, jer je padom Berlinskog zida i globalizacijom došlo do primetnog porasta migracija. Trafikovane žene dolaze u Zapadnu Evropu iz post-sovjetskog prostora, zatim iz Istočne Azije pre svega Filipina i Tajlanda i siromašnih evropskih država, Rumunije, Bugarske, Moldavije. Neke od ovih država, pre svega Tajland, Filipini i Moldavija svoje ekonomije održavaju uz pomoć prostitucije. Devedesetih se ovo tlo uzburkalo i postojala je ozbiljna potreba da se gore-pomenuta Konvencija revidira i dopuni (Munro 2006).

Kako su okolnosti dovele do pojačanog interesovanja za ove teme, iskristalisala su se dva pristupa u okviru debata o trafiku-abolicija i pro-seks rad, gde su dve neprofitabilne organizacije pokušavale da na osnovu svojih pozicija izmene tekst prvobitne Konvencije.

Koalicija protiv trgovine ženama (CATW-Coalition against Trafficking in Women) osnovana je 1988. godine, a veliku ulogu imale su feministkinje Kejtin Bajer i Dženis Rejmond. U sklopu ove organizacije, prostitucija je neodvojiva od trgovine ženama i decom i ne može biti dobrovoljna, kao ni bilo koji vid komercijalnog seksa. Izbor ne postoji kada se osoba odaje prostitutici da bi preživela ili kada je u prostitutici od maloletničkih dana. Rešenje za koje se zalaže CATW jeste abolicionistički pristup, gde se razvijaju posebne strategije u vidu Nordijskog modela (koji su prvo primenile Švedska, Danska, Norveška, Island, od skora i Francuska) za suzbijanje prostitucije, pre svega kažnjavajući i kriminalizujući tražnju, dakle klijente i pružajući poseban set socijalne, edukativne i psihološke pomoći za osobe koje su u prostitutici. Srž abolicionističkog pristupa je da potražnja klijenata potpomaže rast trafikinga.

U siromašnim državama koje su poznate po tome što svoj BDP popunjavaju seks-turizmom i eksploracijom ženskog tela, rapidno su formirane organizacije koje su prostitutiju promovisale kao rad. Rad koji može normalno da se odvija, bez smetnji, dobrovoljno, samo prostitutiju treba ili legalizovati ili dekriminalizovati. Prema njihovom gledištu, ovakva zakonska uređenja su neophodna jer prostitutija za neke žene znači zaradu, odnosno preživljavanje. Tako je 1994. godine na Tajlandu, cvetajućoj destinaciji seks-turizma, formiran Globalni savez protiv trgovine ženama (GAATW). Nije čudo što je GAATW formiran baš na Tajlandu. Prema načelima ove organizacije, borba

može da se odvija protiv trgovine ljudima i protiv prisilne prostitucije. Rešenje nije u prohibitivnim zakonima, već u legalizaciji ili dekriminalizaciji i uklanjanju stigme sa kojom se suočavaju seks radnice i radnici. Na Tajlandu je trenutno na snazi prohibitivni zakon, ali se sve češće govori o legalizaciji.

Legalizovati prostituciju u državi koja već sada ima široko rasprostranjenu trgovinu ljudima, značilo bi odobriti da se osobe sa kriminalnom pozadom uzdignu na nivo biznismena.

Od 1994. godine, većina konvencija i rezolucija donetih u okviru UN-a, a vezanih za temu trgovine ljudima i prostitucije, sadržale su razliku između prisilne i neprisilne prostitucije. U Protokolu (2000) za prevenciju, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudskim bićima, naročito ženama i decom, koji dopunjava Konvenciju UN protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, kao najvažnijem međunarodnom dokumentu se takođe odstupilo od posmatranja prostitucije per se kao seksualnog ropstva, u članu 3 (Konvencija Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, 2000). Time se državi ostavlja prostora da se fokusira samo na prostituciju koju odredi i definiše kao prisilnu.

Zašto parola „Seks rad je rad“ nije jača od realnosti?

Prostitucija se ne može i ne sme kategorizovati kao rad jer u suprotnom dolazimo u poziciju iz koje se legitimise i potencijalno legalizuje eksplatacija većine žena koja je u prostituciji izložena seksualnom zlostavljanju od maloletničkih dana. Prosečne godine kada se osobe nađu u prostituciji jeste 13, a kod velikog broja osoba postoji istorijat trauma i zlostavljanja. Takođe, diskutabilno je zanimanje gde maloletne i mlađe osobe na tržištu imaju veću zaradu, nego starije. Dalje, dužničko ropstvo je široko rasprostranjeno, pošto osobe u prostituciji često jesu vlasništvo makroa koji uzimaju većinski deo „zarade.“ O samoj prirodi ove eksplatacije govori i to da postoji kategorija „survival sex,“ gde je siromaštvo gurnulo žene u čeljusti preživljavanja. Širom sveta, osobe koje su na ivici egzistencije i siromaštva, doterane su do prostitucije. Ako je prostitucija posao, rad kao i svaki drugi, potrebna je posebna analiza zbog čega osobe koje su u prostituciji imaju PTSD. PTSD uključuje skup simptoma kao što su epizode intenzivnog straha, disocijacija, gubitak emocija i poverenja prema drugima ljudima, disfunkcionalna kognicija, suicidalne misli i rizična ponašanja. Istraživanje rađeno na uzorku od devet zemalja pokazuje nam da čak 68% od 827 ispitivanih žena u prostituciji ispunjava uslove za dijagnostifikovanje PTSD-a (Farley i dr. 2004, 34). Raspolaćemo i verodostojnim istraživanja koja ujedno ukazuju i na korelaciju između doživljenog seksualnog zlostavljanja u detinjstvu i simptoma PTSD-a kod odraslih žena u prostituciji (Farley i dr. 2004, Friedman & Schunrr, 1995)

Sa navedenim istraživanjima na umu, možemo tvrditi da je nezanemarljiv broj žena, pre ulaska u prostituciju, doživeo seksualno zlostavljanje u detinjstvu. Zato je bitno istaći da ukoliko pratimo parolu: „seks rad je rad“ nema logičkih prepreka koje bi nas sprečile da odemo još jedan korak dalje ka tvrdnji da su incest i seksualno zlostavljanje u detinjstvu neplaćena praksa za ulazak u prostituciju.

Ovakve groteskne tvrdnje se mogu izbeći samo odbijanjem da seksualno nasilje i seksualnu eksploraciju žena definišemo kao rad. Muškarci kupuju siromaštvo tih osoba, ne slobodnu volju i izbor onih koji su u prostituciji. Iako su vapaji za legalizacijom prostitucije uvijeni u brigu o položaju seks radnica, legalizacija zapravo dovodi do porasta trgovine ljudima, što se vidi na primeru Holandije, Nemačke, Bangladeša, Novog Zelanda.

Sigma Huda, specijalna izvestiteljka za trgovinu ljudima od 2004-2008 je naglašavala da prostitucija takva kakva je rasprostranjena u svetu ispunjava kriterijume za trgovinu ljudima. Prema njenim rečima: „Ne možete da trgujete samim sobom. Seksualno iskorišćavanje takođe može biti ropstvo.“ Da bi trgovina postojala, žena mora da bude prodata nekome. Ona mora da se kupi. Kupac se skoro nikada ne procesuira, niti se pominje (Schulze i dr. 2014).

Prostitucija nije rad, ni izbor. Prema rečima Ketrin Mekinon: „Nijedna žena se ne bori za opciju ulaska u prostituciju. Prostitucija je opcija koja jedina ostaje kada su ženama sve ostale opcije zatvorene“ (MacKinnon 2011, 292).

Žene na poštanskim markama u Srbiji

Žene na poštanskim markama u Srbiji (2006-2018),¹
dr Margareta Bašaragin² i dr Svenka Savić³

Tokom 2018. godine u udruženju „Ženske studije i istraživanja“ u Novom Sadu sprovele smo istraživanje o prisutnosti žena i ženskih predmeta na poštanskim markama u Srbiji u periodu 2006-2018. godine. Namera nam je bila da na primeru prisutnosti (određene) žene na marki utvrdimo stepen demokratskih promena u višenacionalnoj, višekonfesionalnoj i višejezičnoj Srbiji tokom poslednje decenije. Republika Srbija 2006. godine postaje samostalna država⁴ i afirmiše: nacionalnu politiku, želju za članstvom u

1 Potpuni podaci sadržani su u radu na engleskom jeziku Bašaragin, Margareta; Savić, Svenka (2020). "Gender and Ideology: Women on Postage Stamps in Serbia: 2006-2018", *Teme* (u štampi).

2 Autorka je više naučnih i stručnih radova objavljenih u domaćim i međunarodnim časopisima. Oblasti interesovanja: jezik i rod, jezik (užbenika, u razredu i dr), znamenite žene. Povernica je ogranka Udruženja „Ženske studije i istraživanja“ Novi Sad u Subotici.

3 Profesorka emerita, objavila je 30 knjiga i preko 650 radova (sama i sa saradnicama i saradnicima), od kojih se veći broj odnosi na pitanja emancipacije i ravnopravnosti žena u jugoslovenskom prostoru.

4 Tokom 260 godina (1866-2006) Srbija je menjala oblik državnosti. Nakon oslobođenja iz turskog carstva bila je samostalna država, dok je severni deo, Vojvodina, još uvek bila u sastavu jednog drugog velikog carstva –austrougarskog. Potom je bila u sastavu Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca od početka 20 veka (1918), kada je i Vojvodina priključena toj zajednici. Nakon II svetskog rata bila je pod nazivom SFR Jugoslavija do 1990. zajedno sa Crnom Gorom - do 2006. kada se Republika Srbija sa Vojvodinom i Metohijom osamostaljuje.

evropskoj zajednici država – EU i nastojanje da se sprovedu demokratske promene u državi.

Istraživanje pokazuje da sve do 1973. godine izostaju znamenite žene na markama,⁵ a prva žena na poštanskim markama je slikarka Nadežda Petrović (1873-1915), povodom 100-godišnjice rođenja. Danas postoji obimna literatura o uticaju vladajućih (političkih) ideologija na odabir sadržaja i ličnosti za pojavljivanje na markama,⁶ na osnovu koje se govori o tzv. filatelističkom staklenom plafonu, prema kojem žene imaju ograničen pristup višim oblicima upravljanja i napredovanja u najrazličitijim oblicima društvenog, obrazovnog i poslovnog života, pa otuda i stavljaju na marke kao zaslужne osobe.⁷ Istraživanja potvrđuju postojanje implicitne diskriminacije kada je u pitanju reprezentovanje ženskih likova/predmeta na njima, naročito kada je u pitanju oblast njihovog delovanja (nažalost do danas ovakvo istraživanje kod nas izostaje).

Korpus smo oformile od ukupno 574 maraka štampanih u navedenom periodu i utvrdile da su na 106 (18%) prikazane ženske osobe ili ženski predmeti.⁸ Ko su znamenite žene u Srbiji na markama istražile smo na osnovu dosadašnjih primera štampanja ženskih likova na markama tokom poslednjih 10 godina. Utvrdile smo ukupno osam oblasti delovanja znamenitih žena u društvu Srbije: umetnost 33%, religija 22%, deca 16%, tradicija 14%, istorija 7%, sport 6%, nauka 6%, ostalo 2%.

Pored toga, sprovele smo anketu koja je imala dva dela.⁹ U prvom delu su bila pitanja o tome da li učesnice obraćaju pažnju na likove na poštanskim markama, da li su zapamtile poštansku marku sa likom žene, koja je to žena

5 Prva poštanska marka u Srbiji bila je novinska marka sa grbom Kneževine Srbije. Prva redovna marka bila je sa likom kneza Mihaila Obrenovića III (1866).

6 Adedze, Agbenyega (2009). "Domination and Resistance through the Prism of Postage Stamps", *Afrika Zamani*, 17, 227-246.

Andreou, Sonia; Stylianou, Stephanie; Zantides, Evripides (2017). "Gendering the nation: Female representation on Cyprus postage stamps". In: Bankov, Kristian (ed.) (2017). *New Semiotics, 12th WORLD CONGRESS OF SEMIOTICS Southeast European Center for Semiotic Studies*, Sofia 2014, New Bulgarian University. Sofia: NBU Publishing House & IASS Publications, 347-358.

Child, Jack (2005). "The Politics and Semiotics of the Smallest Icons of Popular Culture: Latin American Postage Stamps", *Latin American Research Review*, 40:1, 108-137. Kevane, Michael (2008). "Official Representations of the Nation: Comparing the Postage Stamps of Sudan and Burkina Faso", *African Studies Quarterly*, 10: 1, 71-94. Raento, Pauliina & Stanley D. Brunn (2005). "Visualizing Finland: Postage stamps as political messengers", *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*, 87: 2, 145-164.

7 Bushnell, David (2011). "Philatelic Feminism: The Portrayal of Women on Stamps of Argentina, Colombia, Cuba, and the United States (1893–2006)", *Women's Studies*, 40: 7, 829-852.

8 U pitanju su prigodne marke, redovnih je 8,6%.

9 Anketu su popunjavale tri grupe žena različitog uzrasta: mlađa (18-28) 24, srednja (28-45) 15 i starija (45-65) 11, iz Novog Sada i Subotice, na srpskom jeziku tokom 2018. godine.

bila i po čemu je bila poznata, kao i da li i koje žene predlažu da se nađu na poštanskim markama. U drugom delu ponudile smo tabelu sa imenima žena, koje su već doobile marke tokom poslednje decenije, sa molbom da napišu čime se one bave.

Opšti je rezultat da žene ne obraćaju pažnju na likove na poštanskim markama, a ponuđene su im poznate žene Srbije koje doprinose afirmaciji nacionalnog identiteta. One su:

- malobrojnije – pojavljuju se mnogo ređe od muškaraca;
- supruge poznatih muških osoba – vladara, kompozitora, naučnika (Mileva Marić Ajnštajn);
- umetnice: profesije žena koje služe i za zabavu (glumice Milka Grgurova Aleksić, Rahela Ferari, Neda Spasojević, Nevenka Urbanova i dr.);
- hrišćanke pravoslavne konfesije: Majka Isusova (za Božić);
- sportistkinje: Nađa Higl, Jelena Janković, Ana Ivanović (jesu izuzetak, jer su jedine za života doobile priznanje da se nađu na marki);
- naučnice – samo jedna (Marija Kiri)

U anketi od ovih žena, većina žena poznaje umetnice. Uz to su na markama bile strankinje, žene koje su u toku I svetskog rata pomagale Srbiju, ali niko od anketiranih nije znao ko su one.

Ko nije na poštanskim markama od poznatih žena u Srbiji? To su: partizanke, borkinje za ljudska (ženska) prava, graditeljke građanskog društva, filozofkinje, književnica, političarke..., osobe iz manjinskih grupa: 'druge' etničke i verske zajednice, žene sa invaliditetom.

Ko doprinosi afirmaciji pridruživanja evropskoj zajednici – EU? To je 16 maraka namenjenih budućoj generaciji, a nazvale smo ih *deca*. Štampane su: povodom manifestacije „Radosti Evrope“ (2006-2008; 2013-2015), obeležavanja „iskorenjivanja dečije paralize“ (2011), „dečije knjige“ (2010), tzv. „dečije marke“ (2015), „stare igračke“ (2015), 60 godina UNICEF-a (2006) i „Međunarodne godine biološke raznovrsnosti“ (2011).

Afirmacija da se sprovedu demokratske promene u državi, kada su u pitanju 'drugi', uglavnom izostaje. Naprotiv, prisutna je implicitna diskriminacija po veri, rodu, invaliditetu, rasi, etničkoj pripadnosti...

Udruženje „Ženske studije i istraživanja“ iz Novog Sada podstaklo je istraživanje u Crnoj Gori za isti vremenski period¹⁰ i nakon dobijenih rezultata napravile smo aktivistički projekat za afirmaciju žena na poštanskim markama u Srbiji i Crnoj Gori. Naime, pokrenule smo inicijativu kod JP Pošta

Srbije za štampanje maraka sa likom poznatih umetnica u domenu moderne igre, koreodrame, umetničke igre (baleta): **Mage Magazinović** (1882-1968), **Smiljane Mandukić** (1908-1992), **Jovanke Bjegojević** (1931-2015) i **Dušanke Sifnios** (1933-2016)¹¹. Predlog je usvojen i 2019. godine izlaze marke u ediciji „Umetnička igra u Srbiji“.¹²

Podaci iz literature i iz našeg istraživanja potvrđuju da je tekst na markama ideološki uslovljen. Žene zaslužne da budu na poštanskim markama danas u Srbiji, odabrane su po kriterijima odanosti naciji (srpskoj), a JP Pošta Srbije sprovodi aktivnost u pravcu nacionalne homogenizacije. Anketom smo utvrdile da takva namera ima ploda u svesti građana i građanki Srbije danas. Rodna dimenzija zaključka jeste da postoji rodni diskontinuitet: prisutne su žene (iz srpske zajednice) koje su doprinele u I svetskom ratu, a izostavljene su žene koje su doprinele u II svetskom ratu (partizanke).

¹¹ Predlog su sačinile Svenka Savić i Vera Obradović.

¹² Inicijativa za marku sa likom kompozitorke Vide Matjan (Ljubljana, 1896–Kotor, 1993) nije urodila plodom.

*Poštanska markica
u zahvalnost aktivizmu
Lepojke Čarević
Mitanovski*

Zbog velikog doprinosa borbi za prava žena sa invaliditetom, organizacije ...Iz kruga Beograd, FemPlatz, Ženski centar Užice, ...IZ KRUGA - Vojvodina i Centar za samostalan život osoba sa invaliditetom, uz podršku Tima za ljudska prava Ujedinjenih nacija u Beogradu, objavili su personalizovanu poštansku markicu sa likom Lepojke Čarević Mitanovski. Ona je bila feministkinja i borkinja za ženska ljudska prava i prava osoba sa invaliditetom. Zajedno sa grupom žena sa invaliditetom osnovala je 1997. godine organizaciju ...IZ KRUGA Beograd, prvu organizaciju za podršku ženama sa invaliditetom koje su u situaciji nasilja i diskriminacije, koju je uspešno vodila od osnivanja do svoje smrti.

Svakom čoveku je njegov problem najveći. Ja sam žena sa invaliditetom. Mi moramo da se osnažimo i budemo dovoljno jake da volimo sebe, bar onoliko koliko su nas majke volele dok su nas rađale. Moramo biti jake da bismo se izborile za svoje mesto u društvu. Život je prelep i jedan je jedini. Ako ga provedete затvoreni u četiri zida, ne živite već životarite. Čovek je ljudsko biće koje voli život, voli društvo i druženje.

Lepojka Čarević Mitanovski

Bila je osnivačica prvog SOS telefona za žene sa invaliditetom u Srbiji, a 2007. godine inicirala je osnivanje lokalnih organizacija za žene sa invaliditetom u Novom Sadu, Nišu i Kragujevcu. U periodu od 1996. do 2015. godine bila je koordinatorka 63 projekata usmerenih na poboljšanje položaja osoba sa invaliditetom, posebno žena sa invaliditetom u Srbiji. Bila je jedna od

osnivačica Centra za samostalni život osoba sa invaliditetom Srbije i aktivno je učestvovala u kreiranju servisa personalne asistencije u Srbiji. Tokom 2006. godine, zajedno sa Savezom organizacija osoba sa invaliditetom Hrvatske, učestvovala je u osnivanju prvog SOS telefona za žene sa invaliditetom u Hrvatskoj. Jedna je od autorki akreditovanog programa obuke „Rad na SOS telefonu za žene sa invaliditetom sa iskustvom nasilja“.

Autorka je brojnih priručnika i publikacija, bila je licencirana medijatorka u slučajevima diskriminacije i trenerica na brojnim projektima. Lepoјka Čarević Mitanovski bila je prva žena sa invaliditetom iz Srbije koja je 2013. godine predstavila *Izveštaj iz senke o položaju žena sa invaliditetom u Srbiji*, Komitetu Ujedinjenih nacija za eliminaciju diskriminacije žena.

Poštanska markica
u zahvalnost Sonji Drljević,
feministkinji i mostograditeljki

Sonja Drljević (1942-2017) bila je jedna od najznačajnijih antiratnih aktivistkinja i feministkinja u Srbiji. Bila je osnivačica „Ženskih studija“ i dugo-godišnja koordinatorka feminističke organizacije Asocijacija za žensku inicijativu (AŽIN), članica i koordinatorka prve feminističke grupe u Jugoslaviji

„Žena i društvo“. Bila je suosnivačica i koordinatorka grupe „SOS telefon za žene i decu žrtve nasilja“, „Ženski lobi“, „Ženski parlament“. Tokom 2000-ih učestvovala je i organizovala predizborne kampanje za povećanje broja žena u političkim strankama, parlamentu i javnoj sferi, zalagala se za promociju ženskih prava na tržištu rada i ekonomsko osnaživanje žena. Sonja Drljević je dobitnica nagrade „Anđelka Milić“ za 2016. godinu za pionirske doprinos razvoju ženskog pokreta u Srbiji i za podršku razvoju znanja u okviru ženskog pokreta od kraja 70-ih godina, koju svake godine dodeljuje SEFEM (Sekcija za feministička istraživanja i kritičke studije maskuliniteta).

U znak zahvalnosti aktivizmu i feminističkoj borbi, Ženski centar Užice je 2018. godine objavio personalizovanu markicu sa likom Sonje Drljević. U obrazloženju se navodi da je Sonja Drljević, kao istaknuta feministkinja, vodila projekat „Ženski pokret Ženska Mreža“ (1997 -2011) čiji je cilj bio iniciranje žena u unutrašnjosti Srbije da se organizuju u ženske grupe i da se povezuju. Prema rečima Radmire Gujančić iz Ženskog centra Užice, Sonjinim dolaskom u Užice i njenim radom na osnaživanju ženskih grupa, 1998. godine nastala je i organizacija Ženski centar Užice, a nešto kasnije osnovane su i ženske organizacije u Požegi, Priboju, Prijepolju i Bajinoj Bašti. Zahvaljujući ovom projektu, u užičkom kraju su nastala i prva autentična udruženja žena u Zlakusi i Potpeću. Kroz kampanje „Ekonomski ravnopravne“ i „Za nas za druge“ koje su realizovane 2003. godine, pokrenute su brojne inicijative za zapošljavanje žena u zadrugarstvu, preduzetništvu a radilo se i na unapređenju radnih prava žena. Otvoren je SOS telefon za podršku ženama zbog kršenja radnih prava.

Čovek u fokusu: najbolja socijalno angažovana **fotografija u Srbiji**

Naša partnerska organizacija Amity – snaga prijateljstva dobila je prvu nagradu na konkursu „Čovek u fokusu“ za najbolju socijalno angažovanu fotografiju u Srbiji, u kategoriji „Najbolja fotografija EU projekat u Srbiji“ koju su dodelili Delegacija Evropske unije u Srbiji i Nacionalna geografija Srbija.

Autor fotografije je Vojislav Luković, a nastala je u okviru projekta „Za povećano učestvovanje starijih žena u javnom i političkom životu“ koji realizuju Amity i FemPlatz.

Saznajte više o [Danici Šmic](#), koja već više od 50 godina volontira i pomaže osetljive zajednice i pročitajte njenu priču (na engleskom jeziku).

FEM preporuke

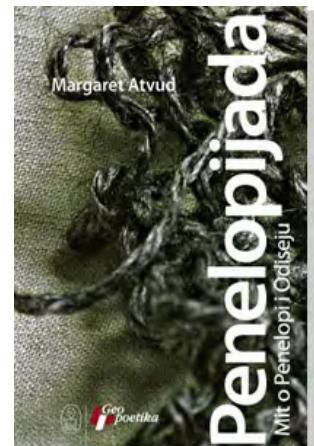
Autorka fotografije Zorana Milovanović

Piše: Katarina Mitić, muzikološkinja, muzička supervizorka i kreativna marketarka

Knjiga

Penelopijada, Margaret Atvud (Geopoetika, 2005)

Moja drugarica Marija Jovanović mi je prošle godine poklonila knjigu „Penelopijada“ Margaret Atvud sa posvetom „Ovo je knjiga koju moraš da pročitaš, zato što sam sigurna da ćeš je ti najbolje razumeti...“ I imala je pravo, čitanje te knjige me je kompletno pomerilo, zato što je u pitanju jedan potpuno drugačiji ugao gledanja i shvatanja Homerovog epa *Odiseja*. Margaret Atvud u svom viđenju ovog mita uglavnom govori glasom Penelope i hora njenih 12 sluškinja, problematizujući neke od Odisejevih (i Telemanovih) postupaka.

Mitovi jesu „univerzalne i bezvremene priče”, ali to ne znači da nisu priče koje mogu da se dovedu u pitanje i preispitaju iznova. Autorka maestralno poentira poziciju Penelope i pitanje njenih osećanja, želja i borbi kroz koje je prolazila tih čuvenih 20 godina dok je čekala Odiseja, koji je nakon rata u Troji, lutao morima dok se opet nije vratio kući. Akcenat je na ženskom liku i po prvi put Penelopa progovara kroz autorkino pero onako kako to nikada do sada nije uradila. Ova knjiga je moja topla preporuka za čitanje svim hramnim ženama ovog sveta, ali i onima kojima malo treba da ta ista hrabrost progovori iz njih.

Serija

Normalni ljudi (Element pictures, 2020)

Gotovo da ne pamtim da me je gledanje neke serije u isti mah dotaklo toliko snažno, ali i tako nežno kao gledanje prve sezone serije *Normalni ljudi* koja zasnovana na istoimenom romanu Sali Runi. Ova serija prati dirljivu, ali komplikovanu vezu između Merijen i Konela, od kraja školskih dana u malom gradu na zapadu Irske do završetka studija na koledžu Triniti. To je priča o dvoje ljudi koji od prvog trenutka jedno prema drugom osećaju emociju koja se može definisati kao nešto što je posebno i što mnogi ljudi za života nemaju priliku da osete i iskuse. Taj momenat „komplikovanosti“ je kao i sve ostalo u vezi sa njima često toliko jednostavno i ljudski, tako da svi oni koji je budu gledali ne treba da očekuju dramu na kub, već nešto što se može definisati kao odnos koji sazreva i menja se u skladu sa njegovim glavnim akterima. U jednoj recenziji sam pročitala opis koji mi se jako dopao: „[Ono što je čini primamljivom u odnosu na ostatak ljubavnih priča je psihološko-emotivno-interpersonalni faktor koji obično nije istraživan u ovom žanrovskom polju.](#)“

Mom senzibilitetu, u specifičnoj 2020. godini u kojoj smo možda više nego ikad doveli u pitanje i preispitali sopstveno „Ja“, naše granice, želje i snove, ova serija je bila pravi melem za dušu i doza „običnosti“ i „normalnosti“ koja mi je bila potrebna.

Muzika

Šta reći, a nešto ne propustiti :-) Prethodna godina stvarno je bila izazovna na toliko nivoa, ali je zasigurno iznadrila mnogo dobre i kvalitetne muzike. Prvi primer za to jeste novo izdanje Femiksete 9, koje je nakon rekordnog

broja pristiglih numera jednostavno moralo da bude dvostruko

:-) Autorke, kantautorke i bendovi iz cele Srbije su još jednom pokazali da je kreativnost i inspiracija prevazišla sve rokove, izolacije i sobe ovog sveta i mi iz Femix tima smo jako ponosni što smo mogli sve njih da podržimo i da sva ta sjajna muzika i kroz ovo izdanje dođe do svoje publike. Pored nove Femiksete, moja preporuka je novi album Milice Tegeltije i Luke Iganjatovića „[Izlet](#)“. Dok ga budete slušali, imaće zaista utisak da ste na pravom izletu, onom o kojem možda maštate od kad je krenulo ovo sivo i hladno vreme. I za kraj, možda bi moja skroman poziv za sve vaše čitateljke i čitaoce koje zanima otkrivanje nove muzike, pozovem da se prijave na moju nedeljnu [Music Storyline mejling listu](#), zato što ja svakog ponedeljka svim onima koje zanima otkrivanje nove muzike

šaljem pažljivo sastavljenu plejlistu, kako bi što bolje započeli radnu nedelju, ali možda i otkrili nešto novo i nastavili dalje da istražuju, zato što je dobra muzika jedna od onih stvari koje menjaju ovaj naš svet na bolje :-)

FemPlatz

MAGAZIN #4

ZAJEDNO ZA
AKTIVNO GRAĐANSKO
DRUŠTVO

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

**Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC**

Rad organizacije FemPlatz je institucionalno podržan od strane
Vlade Švajcarske kroz projekat Zajedno za aktivno građansko društvo - ACT,
koji sprovode Helvetas Swiss Intercooperation i Gradske inicijative.

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

316.774:305-055.2(497.11)

FEM platz magazin. 4 [Elektronski izvor] / izdanje pripremile Biljana Janjić i Kosana Beker.
- Pančevo : Udruženje građanki "FemPlatz", 2021

Dostupno i na: <http://www.femplatz.org/index.php>. - Opis zasnovan na stanju na dan 10.5.2021.
- Nasl. sa naslovnog ekrana.

ISBN 978-86-81614-16-7

a) Родна равноправност -- Србија

COBISS.SR-ID 38185225

